

Pelle Erobreren

Kvinden - det afgørende positive livsprincip

L.A. Ring – Maduddeling på Frederiksberg 1887

Hvorfor er kvinden det afgørende positive livsprincip?

Der er et stort persongalleri i *Pelle Erobreren*, men i dette forløb vil vi have fokus på de kvinder, der bliver skildret i romanen, lige fra den smule vi ved om mor Bengta, til de kvindeskæbner Pelle møder på sin vej. Martin Andersen Nexø oplever selv det kvindelige som *det afgørende positive livsprincip*, ikke mindst med sine egne erfaringer fra barndomshjemmet i Nexø in mente. Faren var ufaglært og ofte arbejdsløs, så den traditionelle opfattelse af manden i huset som forsørgeren blev udfordret. Han mistede sin autoritet og trøstede sig med alkoholen. Martin Andersen Nexø så med egne øjne, hvilken skæbne et menneske kan lide, når det er nederst i hierarkiet. Men han så også moren holde sammen på familien, og hun var ikke den eneste kvinde rundt om i arbejderhjemmene, der blev den trygge og sikre kerne i familien og havde det, som Martin Andersen Nexø benævner *det afgørende positive livsprincip*. Betegnelsen dækker altså med andre ord over den særlige kærlighed og omsorg, som mange mødre gav børnene på trods af de svære livsvilkår, som arbejderfamilierne levede under.

Introduktion

I vores undersøgelse af kvindernes rolle i klassekampen vil vi arbejde med fire tekstdedslag, der viser udviklingen i kvindens rolle i samfundet og i familien, og hvordan hun dermed også er en vigtig stemme i klassekampen og måske viser, at Martin Andersen Nexø har ret, når han siger, at kvinden er *det afgørende positive livsprincip*. Der sker store omvæltninger i slutningen af 1800-tallet med industrialiseringen og rejsen fra land til by. Det udfordrer familiestrukturen, hvor faren var den naturlige autoritet og forsørger, og moren passede de huslige pligter og børnene.

De fire nedslag er følgende:

1. Barndommen, kapitel 3 – Om mor Bengta
2. Den store kamp, kapitel 6 og 11 – Om fabriksarbejdersken
3. Den store kamp, kapitel 34 – Om Ellens rolle i klassekampen
4. Gryet, kapitel 13 – Om Ellens rolle i familien

1. Barndommen – Mor Bengta

I første bog – *Barndommen* hører vi kun lidt om Bengta, da hun er død, inden Lasse og Pelle drager fra Tomelilla i Sverige mod Bornholm, hvor de ankommer 1. maj 1877.

Når man læser om Pelle, der rejser sig fra røgterstalden og marken og videre op i samfundet, kan du ikke lade være med at spørge, hvad det er, der gør det muligt.

Øvelser til Bind 2 - Barndommen, kapitel 3 - Mor Bengta

1. Hvordan bliver mor Bengta fremstillet her?
2. Hvad er hendes sidste vilje?
3. Hvilken indflydelse har hun på Lasse og Pelle?
4. Hvad viser det om kvindens rolle på dette tidspunkt?
5. Hvordan takler Lasse rollen som enlig far?
6. Er hun på nogen måde et afgørende positivt livsprincip i Pelles liv?

2. Den store kamp – Fabriksarbejdersken

Da Pelle ankommer fra Bornholm til København for at søge lykken, er det svært for ham at finde husly. Han ender med at bruge alle sine penge på overnatning hos en ågerkarl¹ de første tre nætter og må herefter finde husly i Arken, som er en faldefærdig kaserne på Christianshavn, hvor de allerfattigste folk bor. Her møder Pelle mange skæbner og fabriksarbejdersken er bare én af dem.

Øvelser til bind 3 - Den store kamp, kapitel 6 og 11 – fabriksarbejdersken

1. Hvordan oplever Pelle København?
2. Hvordan beskrives Arken?
3. Beskriv fabriksarbejderskens situation
4. Hvad viser det om hendes situation, at hun forlader sit barn?
5. Hvorfor reagerer fabriksarbejdersken, som hun gør, da hun kommer hjem?
6. Hun nævner asylet², men hvorfor er det ikke en mulighed?
7. Hvordan takler Pelle situationen?
8. Sammenlign fabriksarbejderskens situation med nutiden.
9. I kapitel 11 hører vi kort om fabriksarbejderskens lille søn Povl. Beskriv ham.

---

¹ En person der låner penge ud til en meget høj rente. Her i betydningen en bedrager

² En slags børnehave

10. Sammenlign beskrivelsen af lille Povl i 6. kapitel med beskrivelsen i 11. kapitel.
11. Hvilken indflydelse har Pelle haft på hans liv?
12. Hvem er det afgørende positive livsprincip her?

3. Den store kamp - Ellens rolle i klassekampen

Pelle møder Ellen, som er datter af en af fagforeningsfolkene, og de bliver gift og stifter familie. Under den store strejke og Lockout, er der mange familier der sult, da mændene ikke arbejder og dermed ikke tjener penge. Familierne må finde nye løsninger for at få brød på bordet.

Øvelser til kapitel 34 – Ellens rolle i klassekampen

1. Beskriv Pelles rolle i familien
2. Hvad er Ellens officielle forklaring på, hvad hun laver?
3. Hvad er den sande forklaring på, hvad hun laver?
4. Hvad er det der afslører hende?
5. Hvilken symbolsk betydning har det, at hun har sin brudekjole på?
6. Hvad er Pelles reaktion?
7. Hvad viser det om familiens situation?
8. Er Ellen et afgørende positivt livsprincip her?

Pelle har meget svært ved at tilgive Ellen, og han flytter fra hende i en længere periode, men de finder sammen igen.

4. Gryet – Ellens rolle i familien

I det sidste bind af *Pelle Erobreren* er han og Ellen flyttet udenfor byen med familien, da der er bedre luft, og de kan dyrke deres egne grøntsager. Pelle er blevet leder på en arbejdsplads, og de klarer sig godt økonomisk. Han planlægger sammen med sin svigerfar at bygge det han kalder foreningshuse, som skal være mulige at betale for en arbejder, så de får bedre leveforhold.

Øvelser til kapitel 13 – Ellens rolle i familien

1. Hvordan beskrives deres liv på landet?
2. Hvordan er Ellens syn på Pelle?
3. Hvordan beskriver Pelle sin kone?
4. Hvad er hendes største styrke?
5. Hvad tænker Pelle om Ellens politiske engagement?
6. Har han ret?
7. Hvilken indflydelse har Ellen på Pelles liv?
8. Er hun på nogen måde det afgørende positive livsprincip?
9. Sammenlign med mor Bengta og fabriksarbejdersken

Opsamlende diskussion: Forsøg at besvare spørgsmålet:

1. Hvorfor mener forfatteren, at kvinden er det afgørende positive livsprincip?
2. Har han ret?
3. Diskuter Pelles teori, som nævnes til slut i ”Gryet – kapitel 13”: ”Pelle var ved at faa sine Trivl om Værdien af Forstandens Overlegenhed; den syntes at have Eneherredømme over Samtiden, men udrettede ikke overvejende godt. Over for Ellens Væsen forekom den ham fattig. Varmen i et Kys overbeviste hende mere end tusend Fornuftgrunde, og alligevel greb hun sjælden fejl.”
4. Perspektivér maleriet ”Maduddeling på Frederiksberg” (1887) til alle romanuddragene

Tekstuddrag til – Det afgørende positive livsprincip

Bind 1 – Barndommen, kapitel 3 – Mor Bengta

”Nede i Hjørnet af Kostalden var der skilt et Rum fra med Brædder; det havde ingen Dør, og der var en tommebred Aabning mellem hver Brædde saa det lignede et Træmmebur. Det var Røgterkamret³. Et bredt Sengested optog det meste af Pladsen; det var tømret op af raa Brædder, og Kamrets Stengulv gjorde det af for Sengebund. Paa et tykt Lag Rughalm laa nogle Sengeklæder hulter til bulter, de tykke stribede Uldvaar⁴ var stive af skorpet Kosnavs, hvori der strittede Fjær og Halmstraa.

Midt i Sengen laa Pelle og krøb sammen, han havde Dynen op om Nakken og laa og gassede sig. Paa Sengekanten sad Lasse og rodede i den grønne Kiste mens han snakkede halvhøjt hen for sig.

Han var midt i sin Søndagsandagt⁵. Stump for Stump tog han langsomt de Smaating frem der var bragt med fra det opløste Hjem. Det var lutter Nyttegenstande: Garnnøgler, Tøjstumper og lignende, der gik med efterhaanden til at holde hans og Drengens Klæder ved Lige. Men for ham var hver Ting en Relikvi⁶ der maatte tages varsomt om, og det blødte i ham hvergang en eller anden Del slap op. For hver Genstand han lagde til Side gentog han langsomt, hvad Bengta havde sagt om deres Bestemmelse, da hun laa for Døden og ordnede alt paa det bedste for ham og Drengen: »Garn til Pøjkens⁷ graa Sokker! – Lapper til hans Søndagstrøje som skal snart lægges ned paa Ærmerne! – Huske ikke at gaa for længe med Hoserne⁸ forinden de bødes⁹!« Det var den Døendes sidste Vilje, og den blev efterkommet i et og alt. Lasse bevarede den ordret trods sin daarlige Hukommelse.

Saa var der Smaating som havde tilhørt Bengta selv, billig Pynt med hver sin glade Historie fra Marked og Højtider, som han mumlende opfriskede.

Drengen holdt af denne dæmpede Brummen, som han ikke behøvede at høre efter eller svare paa – og som var saa behagelig at glide bort i.

Bind 3 – Den store kamp, kapitel 6 - Fabriksarbejdersken

Med Pelle foregik der i denne Tid en mærkelig Forandring. Han havde set nok af Nøden og Ulykken i sit Liv, og Hovedstaden her var simpelt hen en Valplads¹⁰, hvor Hær efter Hær havde kastet sig frem og var gaaet ynkelig til Grunde. Rundt om var der fuldt af faldne, Byen var bygget over dem som paa en Kirkegaard; man maatte træde paa dem for at kunne færdes – og forhærde¹¹ sig. Livets Lod¹² var nu engang saaledes; og man lukkede Øjnene – som Faarene naar de ser deres Kammerater blive slagtet – og ventede stille paa sin Tur. Andet var der ikke.

Men nu vaagnede Smerten i ham; det gjorde skærende ondt inde i ham hvergang han saá nogen lide; han knurrede mod Ulykken saa bundløs den var.

Det kom en Dag han sad og arbejdede. Henne i den anden Ende af Gangen var der nylig flyttet en Fabrikspige ind med sit Barn. Hver Morgen laasede hun Døren og gik, og kom ikke igen fra Arbejdet før Aften. Naar Pelle kom hjem hørte han ofte Graad derinde fra.

Han sad og arbejdede og tumlede med sine forvirrede Tanker; hele Tiden havde han en underlig kvalt Lyd i Øret, pinagtig som om noget gav sig ustanselig. Kanske¹³ var det blot selve Elendighedens Klagesang; der hang Strofer af den i Luften altid.

³ Røgterkammet = et værelse til røgteren. Røgteren er den person, der passer dyrene

⁴ Uldvár = sengetøj af uld

⁵ Søndagsandagt = en hellig stund om søndagen, hvor du tilbeder gud

⁶ Relikvie = rest af noget som har tilhørt en hellig person. F.eks. splint fra Jesu kors

⁷ Pøjkens = svensk for dreng

⁸ Hoserne = strømper

⁹ Bødes = holdes ved lige, sys

¹⁰ Valplads = Gammelt nordisk ord for kampplads eller slagmark

¹¹ Forhærde sig = blive mere hærdet, gøre hård, få sår på sjælen

¹² Livets Lod = Livets tyngde, skæbne, livsvilkår

¹³ Kanske = måske

Den lille Marie¹⁴ kom hastig ind. »Aa Pelle, nu græder den igen,« sagde hun og knyttede Hænderne gruende¹⁵ foran sit indfaldne Bryst. »Den har grædt hver Dag lige siden de flyttede ind – det er saa forfærdeligt.«

»Lad os gaa hen og se hvad der er i Vejen,« sagde Pelle og smed Hammeren¹⁶.

Døren var laaset, de prøvede at kigge gennem Nøglehullet men kunde ikke se noget. Barnet derinde stansede sin dumpe¹⁷ Graad et Øjeblik da det hørte dem, men tog saa fat igen; det klagede smaat og ensartet som havde det indrettet sig paa at holde ud i det uendelige. De saá paa hinanden, det var ikke til at holde ud.

»Alle Nøglerne er éns her paa Gangen,« sagde Marie stille. I to Spring var Pelle henne efter sin Nøgle og lukkede op.

Lige inden for Døren sad en lille fireaars Purk¹⁸ med et Stykke rustent Bliktøj¹⁹ i Haanden og gloede op paa dem; han var bundet fast til Kakkelovnen, ved Siden af ham paa en gammel Træstol stod en Bliktallerken med nogle gnavede Brødskorper. Barnet var klædt i snavsede Pjalter og saa forfærdeligt ud; det sad i sit eget Snavs, de smaa Hænder var fulde og det ophovnede forgrædte Ansigt helt tilsmurt. Det rakte Hænderne bedende op imod dem.

Pelle brast i Graad ved det forfærdelige Syn og vilde tage den lille op til sig. »Nej lad mig!« raabte Marie forskrækket, »du griser dig jo til!«

»Hvad saa!« svarede Pelle dumpt og hjalp til at løse Barnet; hans Hænder rystede.

De fik Drengen gjort nogenlunde i Stand og gav ham Mad; saa slap de ham løs ude paa den lange Gang. En Stund stod han og gloede dumt ved Dørstolpen; saa opdagede han at han ikke var bundet, og gav sig til at storme frem og tilbage. I Haanden havde han den gamle Tési endnu, som han sad med da de brød ind til ham; han havde holdt den krampagtigt fast hele Tiden, Marie maatte dyppe Haanden med for at faa Sien vasket.

Engang imellem stansede han uden for Pelles aabne Dør og kiggede ind; Pelle nikkede til ham. Saa stormede han igen frem og tilbage – han var helt vild. Men pludselig kom han helt ind, lagde Tésien i Pelles Skød og saá op paa ham. »Skal jeg have den?« spurgte Pelle. »Se, du Marie, han giver mig det eneste han ejer.«

»Aa den lille Stakkel,« udbrød Marie rørt, »han vil øve Gengæld.«

Om Aftenen kom Fabrikspigens farende, hun var gal i Hovedet og skældte ud over Indbruddet.

Pelle undredes selv over, at han kunde svare roligt og ikke skældte igen; men han forstod nok, at hun skammede sig over Elendigheden og ikke vilde have nogen skulde se den. »Det er Synd mod Barnet,« sagde han blot – »du holder jo alligevel af ham.«

Saa gav hun sig til at græde: »Jeg er nødt til at binde ham, ellers kryber han op i Vinduet og styrter sig ned paa Gaden – han har taget Krogene af én Gang. Og Klæder til at sende ham til Asylet²⁰ i har jeg ikke.«

»Saa lad Døren staa aaben til Gangen,« sagde Pelle – »vi skal nok se lidt til ham, Marie og jeg.«

Siden løb Drengen paa Gangen og tumlede sig, Marie hjalp ham til Rette og var som en Moder for ham; Pelle købte noget Tøj hos en Marskandiser²¹, og hun syede det om. Ungen saa kostelig ud i det og var en hel Trolld til at sætte Humør; han havde ikke lært at tale i sin Ensomhed, men nu kom det hurtigt.

I Pelle afsatte denne Begivenhed noget nyt. Elendigheden havde han altid kendt, nu saá han den himmelraabende Uretfærdighed der stod bag, og kunde knytte Hænderne i Vrede bedst som han sad. Der var noget man maatte hade uden Ophør, Nat og Dag saa længe man trak Aande – Morten havde

¹⁴ Marie = en af naboerne

¹⁵ Gruende = bekymret

¹⁶ Hammeren = Pelle er skomager, så det er en skomagerhammer, som han bruger til at banke skosøm i med

¹⁷ Dumpe = tunge

¹⁸ Purk = lille dreng

¹⁹ Bliktøj = køkkenredskab, legetøj. Vi får senere at vide, at det er en tesi

²⁰ Asylet = en slags børnehave

²¹ Marskandiser = En forhandler af brugte varer

Ret i det ogsaa. Dette Barn havde en Fabriksherre til Far, og Pigen turde ikke engang stævne ham til at betale Underhold²² til Barnet, for ikke at blive jaget af sin Plads. Saa uoverkommeligt det hele saa ud, følte han Trang til at slaa et Slag. Hans Haand alene vejede saa lidt, men hvis de nu førte Slaget samlet, saa kanske mærkedes det.

Om Aftenen fulgtes han og Morten til Møder, hvor Tilstandene blev sat hæftig under Debat; Deltagerne ved disse Møder var mest unge Mænd som de selv, man samledes i en eller anden Beværtning paa Nørrebro. Men Pelle trængte til at se Resultater og kastede sig ivrigt ind i Organiseringen af sit eget Fag; han satte Ild i den trætte Formand med sin Iver, og udarbejdede sammen med ham en Liste over alle Fagets Udøvere – som Grundlag for en mere haardhændet Agitation²³. Naar man indkaldte Kammeraterne til Møde gennem Bladet, holdt de sløve sig borte; der maatte skarpere Midler til, og Pelle fik Husagitationen i Gang. Det hjalp straks! de havde svært ved at knibe ud, naar man tog dem Ansigt til Ansigt, og Foreningen fik god Tilgang trods de store Mestres Forfølgelse.

Morten begyndte at se med Respekt paa ham, og vilde have ham til at læse om Bevægelsen ogsaa; men det havde Pelle ikke Tid til. Han holdt *Arbejderen* sammen med Peter og Karl der var helt ivrige; det fik være nok. »Jeg ved mere om Elendigheden end de der skriver,« svarede han.

Han manglede ikke Ved til sit Baal heller. Han havde gjort de Elendiges Marsj med fra Landet til Byen og nu hertil, hvor de stod og ikke kunde komme længere med deres Higen men omkom som paa en øde Strand. *Arkens* mange Livsskæbner laa daglig for hans Øjne som et stort Fælleseje, hvor ingenting behøvede at skjule sig og den enes Nød var den andens Klage.

Hans Væsen forandredes stærkt i denne Tid – bort fra det sorgløst modtagende. Han lo mindre, og tog paa tilsyneladende Smaatterier med et Alvor, der kunde virke komisk. Og der kom en Selvfølelse over hans Optræden, som syntes daarlig begrundet af hans Stilling og Fattigdom.

Bind 3 - Den store kamp, kapitel 11- Lille Povl

Fabrikspigens lille Povl kom ind og fik en Mundfuld Mad med. Saa stak han ud paa Gangen og tumlede igen, den lille Trolde var ikke rolig et Øjeblik fra Moderen slap ham ud om Morgenens; der var saa meget, han skulde indhente efter sin lange Indespærring. Af den lille Idiot, som Moderen maatte binde til Kakkellovnen, fordi han havde Vand i Hovedet og vilde styrte sig ud af Vinduet, var der blevet en rigtig Gavtyv. Hvert Øjeblik stak han Hovedet ind ad Døren til Pelle; og sommetider kom han helt hen, lagde Haanden paa Pelles Knæ og sagde: »Du er min Far!« Saa styrtede han afsted igen. Marie hjalp ham til Rette med *Smaat* og *Stort* – han søgte altid til hende!

Bind 3 – Den store kamp, kapitel 34 – Ellens rolle i klassekampen

Han kom hjem en Middag for at faa et Glimt af Familien, inden han gik til Møde. Børnene var alene hjemme. »Hvor er Mor henne?« spurgte han og tog Lille Lasse²⁴ op paa Knæet; Søster sad over Ende i Vuggen og legede.

»Mor pyntet sig og gaaet i Byen,« svarede Drengen. »Mor var saa fin!«

»Saa, var hun det?« Pelle gik ind i Sovekammeret og saå efter i Klædeskabet. Brudekjolen var der ikke.

»Det var da underligt,« tænkte han og gav sig i Leg med Børnene igen. Søster rakte efter ham; han maatte tage hende op og sad med én paa hvert Knæ. Den lille blev ved at stikke til hans Overlæbe som vilde hun sige noget. »Ja Fars Overskæg er faldet af, Søster!« udbrød Lille Lasse forklarende.

»Ja det er blæst væk,« sagde Pelle. »Der kom en Vind – og huit var det væk!« Han saå ind i Spejlet med lidt af en Grimasse – det Skæg havde været hans Stolthed! Saa lo han til Børnene.

²² Underhold = børnebidrag

²³ Agitation = kraftig handling, opråb, protest

²⁴ Lille Lasse = den ældste søn, der er opkaldt efter Pelles far, Lasse

Ellen kom hjem, forpustet som havde hun løbet; der laa en skær Rødme over hendes Ansigt og Hals. Hun gik ind i Sovekamret med Overstykket²⁵ paa. Pelle kom derind. »Du har jo din Brudekjole paa,« sagde han forundret.

»Ja. Jeg skal have rettet noget ved den og var henne hos Syjomfruen, for at hun kunde se mig med den paa. Men gaa nu ind, saa kommer jeg straks. Jeg skal blot skifte Kjole.«

Pelle vilde blive, men hun skød ham hen imod Døren. »Gaa nu ind,« sagde hun og dækkede sin Barm med Kjolen. Den skære Rødme laa langt ned over Barmen – hun kunde være saa skøn i sin Blusel²⁶.

Lidt efter kom hun ind og lagde nogle Sedler foran ham paa Bordet.

»Hvad er nu det igen?« udbød han, halv bestyrtet over saa mange Penge.

»Ja er det ikke et mærkeligt Held jeg har? – jeg har vundet igen paa Sedlen²⁷! Er det saa ikke en dygtig Kone du har?« Hun stod bag ham med Armen hvilende paa hans Ryg.

Pelle sad lidt og ludede som havde han faaet et Dunk i Hovedet. Saa skød han hendes Arm til Side og vendte sig om. »Har du vundet igen siger du? – to Gange? – i samme Serie?« Han talte langsomt, enstonigt²⁸, som maatte han indprente sig hvert Ord.

»Ja. Synes du saa ikke jeg er flink?« Hun saá usikkert paa ham og forsøgte at smile.

»Men det kan man jo bare ikke,« sagde han slæbende – »det kan man jo bare ikke.« Pludselig sprang han op og greb hende i Halsen. »Det er Løgn! – Du lyver!« raabte han rasende. »Vil du ud med Sandheden – vil du!« Han pressede hende bagover ned mod Bordet som vilde han myrde hende. Lille Lasse skreg. Hun stirrede paa ham med et forundret Blik, hvori Rædslen trak mere og mere sammen. Han slap hende og vendte Ansigtet bort for ikke at se de dødsmerkede Øjne; men hun rejste sig ikke, stirrede blot uudholdeligt paa ham, som et Dyr der skal slagtes og ingenting forstaar. Pelle tog og rejste hende op; saa gik han stille hen og gav sig af med Drengen for at berolige ham. I hans Hænder var der en ækel Fornemmelse, omtrent som naar han i sin Drengetid havde kvalt en Fugleunge. Ellers følte han ikke noget, alting var blot saa ækelt. Det var Forholdene, og nu vilde han gaa.

Det slog ham mens han samlede sine Ting, at hun stod ved Bordet og græd stille. Han hørte det pludselig, men uden at det angik ham. Da han var færdig og havde kysset Børnene, gik der et Ryk igennem hende; hun traadte i Vejen for ham paa sin gamle energiske Maade.

»Gaa ikke fra mig – du maa ikke gaal« sagde hun hulkende. »Aa – jeg vilde jo kun jeres Vel, og du tog dig jo ikke af noget! Nej det er ingen Bebrejdelse – men Maden du! Børnene og du selv! Jeg kunde ikke taale at se jer mangle alting – dig mest – Pelle som jeg holder af dig! – Det var jo for din Skyld – mest for din Skyld!«

Det lød som Sang i hans Øre, en underlig fjærn Sang; Ordene hørte han ikke. Han skød hende læmpeligt²⁹ til Side, kyssede igen Drengen og kærtegnede ham; hun stod død og stirrede paa hans Bevægelser, med forvirret strittende Øjne. Da han gik med Døren, sank hun sammen.

(Pelle forlader Ellen og bor for sig selv i en lang periode før de igen finder sammen.)

Bind 4 – Gryet, kapitel 13 – Ellens rolle i hjemmet

Søster løb gerne helt ned over Markerne for at tage imod Faderen, og i *Gryets*³⁰ Laage stod Ellen og ventede. »Goddag Hr. Fabrikant!« raabte hun ham i Møde; hun tog Oprejsning for saa meget nu og glødede af Sundhed og Lykke. Det nyttede ikke Pelle protesterede og gjorde gældende, at i hans Verden fandtes der kun Arbejdere; hun holdt fast ved sin Benævnelse. Han var dog den der ledede det hele, Fællesskabet var hun lige glad med. Hun var stolt af ham, og saa maatte han for hende kalde sig Bydreng om han vilde; Mandfolk skulde nu engang have en eller anden fiks Ide ind i Arbejdet, ellers morede det dem ikke. Ordningen med den lige Deling fattede hun ikke, hun var vis paa, at hendes store

²⁵ Overstykket = frakken

²⁶ Blusel = blufærdighed

²⁷ Sedlen = lottosedlen

²⁸ Enstonigt = monotont, ensformigt

²⁹ Læmpeligt = forsigtigt

³⁰ Gryet = navnet på Pelle og Ellens hus i udkanten af København

dygtige Mandfolk fortjente at faa dobbelt saa meget som nogen af de andre. Men hun brød forøvrigt ikke sit Hoved med det, hun levede sit eget Liv og var tilfreds og lykkelig.

Pelle havde frygtet, at Landet³¹ herude vilde kede hende, og tilsyneladende kom hun heller ikke i noget Forhold til det. Hun lugede og var paa Færde i Haven, virksom og skabende som hun var, og fik efterhaanden godt Greb paa det; men noget egenligt syntes det ikke at byde hende. Det glædede hende ikke at stikke Hænderne ned i Mulden, Pelle og Børnene trivedes herude, og dermed var hendes Forhold til det givet, slaa Rod for egen Regning gjorde hun ikke. Hun kunde trives hvor som helst i Verden, blot de var der, deres Ve og Vel var ogsaa hendes. Hun groede ud fra dem og havde sin egen vidunderlige Vækst indad.

Derinde i hendes Sind holdt forunderlige skjulte Kræfter til, de tumlede hverken med Læresætninger eller Systemer, men frembragte den Varme som bar det hele frem. Han havde ingen Trang til at trænge herskende derind mere, hvad brød han sig om den logiske Forstaaelse mellem Mand og Kvinde – det var hendes Hjærte, han trængte til at være omstraalet af. Han krævede Forstaaelse af gode Venner, det var den dybe Tilfredsstillelse ved at være sammen med f. Eks. Morten³², at man i god Samdrægtighed³³ talte sig frem til en Station³⁴. Og tav man stille, løb Tankerne af sig selv parallelt videre – og var paa Siden af hinanden naar man igen tog fat. Men selv om Ellen og han gik ud fra samme Punkt, var den mindste Pavse nok til at føre deres Tanker i hver sin Retning; han vidste aldrig, hvor hun dukkede op igen. Saa godt han efterhaanden troede at kende hende, bestandig kom hun lige overraskende og uventet bag paa ham. Og var det ikke netop det han elskede? hvorfor saa bekæmpe det ud fra Fordringerne³⁵ til en fattig Logik!

Lige uudgrundelig blev hun ved at være, hvor meget han saa mente han tilegnede sig af hende. Hun blev større og større af det, en ny og fremmed Verden bar hun ind til ham – det gaadefulde ubekendte, som han ellers altid maatte strides med, kom og lod sig tage kært i Favn. Helt forlangte han hende ikke mere – inderst inde var vel ethvert Menneske ensomt. Han anede, at hun gennemløb sin egen Udvikling i det skjulte, og undredes paa hvor hun vel vilde dukke frem engang.

Tidligere havde det pint ham, at hun ikke var med i Bevægelsen³⁶ – hun interesserede sig ikke for politiske Spørgsmaal og Valgret. Nu begreb han dunkelt at netop det var hendes Styrke – han ønskede hende i al Fald ikke anderledes. Hun blandede sig sjældent bestemmende i, hvad han havde for – og hvorfor skulde hun ogsaa det? hun øvede jo sin stumme Indflydelse paa alt hvad han foretog sig; prægede enhver af hans Tanker lige fra den begyndte at spire frem. Netop fordi hun ikke forstod sig paa at diskutere, kunde hun ikke gendrives³⁷; hvad der for ham var dræbende Logik, virkede slet ikke paa hende. Han fik ikke sine egne Tanker forslidte igen af hendes Mund – og ønskede det heller ikke; hendes vidunderlige Magt over ham beroede netop paa, at hun hvilede saa støt i sit eget og besvarede de mest knusende Argumenter med et Smil. Pelle var ved at faa sine Tvivl om Værdien af Forstandens Overlegenhed; den syntes at have Encherredømme over Samtiden, men udrettede ikke overvejende godt. Over for Ellens Væsen forekom den ham fattig. Varmen i et Kys overbeviste hende mere end tusend Fornuftgrunde, og alligevel greb hun sjældent fejl.

³¹ Landet = de kalder det ude på landet, selvom det ligger forholdsvis tæt på København.

³² Morten = En arbejder og digter, der er en af Pelles gode venner, som han har kendt siden Bornholm, og som kæmper klassekampen sammen med Pelle.

³³ Samdrægtighed = enighed

³⁴ Station = her i betydningen – en beslutning – en afgørelse.

³⁵ Fordringerne = kravene, betingelserne, buddene, lovene

³⁶ Bevægelsen = fagbevægelsen, klassekampen

³⁷ Gendrives = modsiges